

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
PRIITA PIKAMÄEA
přednesené dne 26. ledna 2023¹

Věc C-660/21

Procureur de la République
Trestní řízení
proti
K. B.,
F. S.

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná tribunal correctionnel de Villefranche-sur-Saône (trestní soud ve Villefranche-sur-Saône, Francie)]

„Řízení o předběžné otázce – Prostor svobody, bezpečnosti a práva – Justiční spolupráce v trestních věcech – Článek 82 odst. 2 SFEU – Zásady důvěry a vzájemného uznávání – Právo na informace v trestním řízení – Právo být informován o právu nevypovídat – Směrnice 2012/13/EU – Články 3 a 4 – Právo na obhajobu – Účinná právní ochrana – Vnitrostátní judikatura zakazující trestnímu soudu uplatnit bez návrhu porušení procesních práv vyplývajících z unijního práva – Procesní autonomie členských států – Zásady rovnocennosti a efektivity“

1. „Jednotní v rozmanitosti“ je motto Evropské unie² a zároveň výzva, před níž stojí při svém budování, neboť nalezení rovnováhy mezi těmi dvěma póly může být obtížné. Tak je tomu v oblasti justiční spolupráce v trestních věcech, která se tradičně vztahuje k státní svrchovanosti, a zvláště v oblasti trestního řízení, jež je právem považováno za „jednu z oblastí trestního práva nejhluběji zakořeněných v právních tradicích či právní kultuře států, nebo dokonce v jejich kulturních tradicích či v jejich kultuře vůbec“³.

2. Projednávaná věc se týká právě citlivého tématu úlohy trestního soudu v ústní části soudního řízení, kdy Soudní dvůr musí odpovědět na následující otázku: je úkolem soudu uplatnit i bez návrhu procesní vadu spočívající v porušení práva obviněného být informován o svém právu nevypovídat?

¹ – Původní jazyk: francouzština

² – Deklarace č. 52 připojená k Lisabonské smlouvě podepsaná 16 z 27 členských států.

³ – Weyembergh, A., „L’harmonisation des procédures pénales au sein de l’Union européenne“, *Archives de politique criminelle*, č. 26, vydavatelství Pédone, 2004 (<https://www.cairn.info/revue-archives-de-politique-criminelle-2004-1-page-37.htm>).

Právní rámec

Unijní právo

3. V této věci jsou relevantní čl. 82 odst. 2 SFEU, články 3, 4 a čl. 8 odst. 2 směrnice 2012/13/EU⁴, článek 47 a čl. 48 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“).

Francouzské právo

4. Článek 63-1 code de procédure pénale (trestní řád) (dále jen „TŘ“) stanoví:

„Úředník kriminální policie, případně strážník kriminální policie pod dohledem výše uvedeného, neprodleně uvědomí zadrženou osobu v jazyce, jemuž zadržená osoba rozumí, případně prostřednictvím formuláře stanoveného ve třináctém pododstavci:

1. o jejím zadržení, jakož i o době trvání tohoto opatření a o možnostech jeho prodloužení, jež mohou být vůči zadržené osobě uplatněny;

2. o kvalifikaci a předpokládaném datu a místě protiprávního jednání, z jehož spáchání nebo z pokusu o něj je tato osoba podezřelá, jakož i o důvodech k zadržení uvedených v článku 62-2 bodech 1 až 6;

3. o skutečnosti, že má zadržená osoba:

- právo uvědomit příbuzného a zaměstnavatele a v případě osob cizí státní příslušnosti také konzulární orgány státu, jehož je státním příslušníkem, a případně s výše uvedenými osobami komunikovat v souladu s článkem 63-2;
- právo nechat se vyšetřit lékařem v souladu s článkem 63-3;
- právo na právní pomoc advokáta v souladu s články 63-3-1 až 63-4-3;
- případně právo na tlumočníka;
- právo na včasné nahlédnutí do dokumentů uvedených v článku 63-4-1, nejpozději pak před případným prodloužením policejní vazby;
- právo podat vyjádření státnímu zástupci nebo případně juge des libertés et de la détention [soudce příslušný pro rozhodování ve věcech zbavení svobody a vazby, Francie], pokud tento soudce rozhoduje o prodloužení policejní vazby, s cílem navrhnout ukončení tohoto opatření. Pokud není zadržená osoba předvedena před zmíněného soudce, je oprávněna poskytnout své vyjádření ústně do protokolu o výslechu, který je soudu předán před rozhodnutím o prodloužení policejní vazby;
- právo činit při výslechu prohlášení, odpovídat na položené otázky nebo nevypovídat, poté, co uvedla svou totožnost.

⁴ – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 22. května 2012 o právu na informace v trestním řízení (Úř. věst. 2012, L 142, s. 1).

Pokud je zadržaná osoba stížena hluchotou a neumí číst ani psát, musí jí být poskytnuta pomoc tlumočnicka do znakového jazyka nebo jakékoli jiné kvalifikované osoby, která ovládá jazyk či metodu umožňující komunikaci s prvně uvedenou osobou. Kromě toho mohou být využita veškerá technická zařízení umožňující komunikaci s osobami stíženými hluchotou.

Pokud zadržaná osoba neovládá francouzský jazyk, je nutné, aby jí o jejich právech uvědomil tlumočnick, a to případně poté, co jí byl předán formulář za účelem urychleného vyrozumění.

Zmínka o předání informací podle tohoto článku je zaznamenána do protokolu z průběhu zadržení policií a stvrzena podpisem zadrženého. V případě odmítnutí podpisu se toto odmítnutí zaznamená.

V souladu s článkem 803-6 je v okamžiku oznámení o zadržení dotčenému předán dokument, jímž mu jsou oznámena výše uvedená práva.“

5. Článek 385 první pododstavec TŘ stanoví:

„Trestní soud má pravomoc prohlásit zahájená řízení za neplatná, s výjimkou případů, kdy je mu věc postoupena na příkaz vyšetřujícího soudce nebo vyšetřujícího senátu.“

6. Článek 802 tohoto řádu stanoví:

„V případě porušení náležitostí, jež ukládá zákon pod sankcí neplatnosti, nebo v případě nedodržení podstatných procesních náležitostí může kterýkoli soud včetně Cour de cassation [kasační soud, Francie], rozhoduje-li o žalobě na neplatnost nebo uplatňuje-li tuto vadu i bez návrhu, prohlásit neplatnost pouze tehdy, pokud tato vada měla za následek poškození zájmů účastníka řízení, jehož se týká.“

Skutkový základ sporu, procesní stav v původním řízení a předběžná otázka

7. Večer dne 22. března 2021 zaznamenali strážníci kriminální policie na parkovišti jednoho podniku podezřelou přítomnost dvou osob, které se snažily před nimi ukrýt. Strážníci upozorovali, že nádrž jednoho zde zaparkovaného kamionu je otevřená a že se poblíž něj nacházejí kanystry. Ve 22:25 hodin strážníci zadrželi v rámci vyšetřování v souvislosti s přistižením při krádeži pohonných hmot dva podezřelé K. B. a F. S., kterým byla nasazena pouta, aby jim bylo zabráněno v útěku.

8. Po vyslechnutí K. B. a F. S. uvědomili strážníci úředníka kriminální policie, který si vyžádal okamžité předvedení obou zadržovaných osob za účelem jejich vzetí do policejní vazby.

9. Tito strážníci potom přivolali jiného úředníka kriminální policie, který se dostavil na místo ve 22:40 hodin a provedl prohlídku vozidla K. B. a F. S. Tento úředník rovněž položil podezřelým otázky, na které odpověděli. Během prohlídky vozidla byly nalezeny usvědčující předměty, například uzávěry, trychtýř nebo elektrické čerpadlo.

10. Ve 22:50 hodin byl státní zástupce informován o zadržení F. S. a K. B., kterým byla oznámena jejich práva ve 23 hodin respektive ve 23:06 hodin.

11. Předkládající soud, který má rozhodnout o trestní odpovědnosti K. B. a F. S. za trestné činy krádeže pohonných hmot ve spolupachatelství, uvádí, že vyšetřovací úkony byly provedeny a sebeusvědčující výpovědi shromážděny předtím, než byla K. B. a F. S. oznámena jejich práva, jak je stanoveno v člancích 3 a 4 směrnice 2012/13. Vzhledem k prodlení s umístěním do policejní vazby, vyzooměním státního zástupce a informováním o právech, především o právu nevypovídat, by prohlídka vozidla, umístění podezřelých osob do policejní vazby a všechny navazující úkony měly být považovány za neplatné.

12. Předkládající soud v tomto ohledu uvádí, že podle judikatury Cour de cassation (kasační soud) je s výjimkou nepřekonatelné okolnosti jakékoli prodlení při oznámení práv zadrženým osobám nebo při informování státního zástupce důvodem k neplatnosti uvalení policejní vazby na tyto osoby.

13. Cour de cassation (kasační soud) však také rozhodl, že nalézací soudy nejsou oprávněny vznést bez návrhu námitku neplatnosti řízení, s výjimkou námítky nepřislušnosti, jelikož je přípustné, aby tuto námitku uplatnila obviněná osoba, která má právo na právní pomoc advokáta, když se dostaví před soud, který rozhoduje ve věci, nebo je na tomto soudě zastupován, přičemž obviněný má totéž oprávnění i v odvolacím řízení, pokud se na řízení v prvním stupni nedostavil ani v něm nebyl zastoupen⁵.

14. Během projednání obvinění K. B. a F. S. před soudem přitom jejich právní zástupci námitku neplatnosti řízení nevznesli.

15. Podle předkládajícího soudu z této judikatury Cour de cassation (kasační soud) vyplývá, že zaručení přednosti a užitečného účinku unijního práva ve vztahu k jednotlivci není věcí trestního soudu, nýbrž věcí obhájce, který dotčeného jednotlivce zastupuje. Není tedy možné, aby ve věcech drobné trestné činnosti nebo v případě jednotlivců, kteří nejsou zastoupeni obhájcem, soud zaručil účinnost unijního práva konstatováním, případně i bez návrhu, že došlo k porušení tohoto práva.

16. V tomto ohledu předkládající soud vychází z judikatury Soudního dvora, podle níž v případě neexistence unijní právní úpravy v dané věci, jako je tomu v projednávaném případě, přísluší vnitrostátnímu právnímu řádu každého členského státu, aby stanovil procesní pravidla upravující soudní řízení, jejichž cílem je ochrana práv jednotlivců, podle zásady procesní autonomie, avšak za podmínky, že nejsou méně příznivá než ta, která upravují obdobné situace podle vnitrostátního práva (zásada rovnocennosti), a že v praxi neznemožňují nebo nadměrně neztěžují výkon práv přiznaných unijním právem (zásada efektivit). Soudní dvůr přitom v rozsudku ze dne 14. prosince 1995, Peterbroeck⁶, rozhodl, že unijní právo brání použití vnitrostátní procesní normy, která zakazuje vnitrostátnímu soudu, který rozhoduje v rámci své příslušnosti, aby posoudil i bez návrhu slučitelnost vnitrostátního právního aktu s ustanovením unijního práva, neuplatnil-li dotčený jednatel toto ustanovení v určité lhůtě.

17. Předkládající soud kromě toho odkazuje na judikaturu Soudního dvora v oblasti spotřebitelského práva, kde Soudní dvůr dovedl existenci povinnosti vnitrostátního soudu přezkoumat i bez návrhu porušení směrnice 93/13/EHS⁷, pokud takový přezkum může vést k dosažení cílů sledovaných touto směrnicí. Tato judikatura přiznává vnitrostátnímu soudu

⁵ – Cour de cassation (kasační soud), 6. února 2018, kasační opravný prostředek č. 17-82826.

⁶ – C-312/93, EU:C:1995:437.

⁷ – Směrnice Rady ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. 1993, L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s. 288; oprava Úř. věst. 2016, L 303, s. 26).

postavení orgánu členského státu, jakož i související povinnost plně se podílet na procesu provádění směrnic do vnitrostátního právního řádu, a to ve zvláštním kontextu vyznačujícím se nerovným postavením jednoho z účastníků řízení. Tato úvaha týkající se spotřebitele by přitom mohla být přenesena i na obviněného v trestní věci, kterému při uplatňování jeho práv nemusí být nutně nápomocen obhájce.

18. Předkládající soud zdůrazňuje, že pokud by Soudní dvůr rozhodl, že zákaz konstatovat i bez návrhu porušení vnitrostátního ustanovení určeného k provedení směrnice je v rozporu s unijním právem, vnitrostátní soud by mohl zajistit jeho účinnost, i když dotčený jednotlivec nemá obhájce, nebo když jeho obhájce neuplatnil žádné porušení unijního práva. V daném případě předkládající soud uvádí, že pokud může uplatnit i bez návrhu opožděné oznámení práva nevypovídat, bude moci prohlásit neplatnost rozhodujících úkonů pro stanovení viny obviněných, a to prohlídky vozidla a sebeusvědčujících výpovědí, jakož i neplatnost policejní vazby a úkonů, jež z toho vyplývaly.

19. Za těchto okolností se tribunal correctionnel de Villefranche-sur-Saône (trestní tribunál ve Villefranche-sur-Saône, Francie) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Musí být článek 3 (Právo na informace o právech), článek 4 (Poučení o právech při zatčení) [směrnice 2012/13] a článek 7 (Právo nevypovídat) [směrnice (EU) 2016/343], ve spojení s článkem 48 (Presumpce neviny a právo na obhajobu) [Listiny], vykládány v tom smyslu, že brání tomu, aby bylo vnitrostátnímu soudu zakázáno uplatnit i bez návrhu porušení práva na obhajobu, tak jak je zaručeno [těmito směrnicemi], konkrétně pak aby mu bylo zakázáno, aby pro účely prohlášení neplatnosti řízení uplatnil i bez návrhu skutečnost, že právo nevypovídat nebylo oznámeno v okamžiku zatčení nebo bylo oznámeno opožděně?“

Řízení před Soudním dvorem

20. Obžalovaní v původním řízení, francouzská a irská vláda, stejně jako Evropská komise předložili písemná vyjádření a přednesli ústní vyjádření během jednání dne 20. září 2022.

Analýza

21. Podstatou otázky vznesené předkládajícím soudem je, zda články 3 a 4 směrnice 2012/13, jakož i článek 7 směrnice 2016/343⁸, ve spojení s článkem 48 Listiny, musí být vykládány v tom smyslu, že brání soudní praxi, která zakazuje trestnímu soudu určenému k posouzení viny stíhané osoby, aby za účelem prohlášení neplatnosti řízení⁹ uplatnil i bez návrhu porušení práva být informován o právu nevypovídat.

⁸ – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 9. března 2016, kterou se posilují některé aspekty presumpce neviny a právo být přítomen při trestním řízení před soudem (Úř. věst. 2016, L 65, s. 1).

⁹ – Výraz „prohlášení neplatnosti řízení“ může být matoucí v tom smyslu, že podle ustálené judikatury Cour de cassation (kasační soud) se rozsah neplatnosti, o němž rozhoduje soud, řídí kritériem úkonu, který je nezbytným základem. Jinými slovy, neplatnost se vztahuje pouze na ty úkony, pro něž neplatný úkon či důkaz představuje „nezbytný základ“ (viz zejména rozsudek ze dne 15. října 2003, kasační opravný prostředek č. 03-82.683).

K použitelnosti směrnice 2012/13

22. Během jednání vyvstala otázka použitelnosti směrnice 2012/13 s ohledem na znění jejího čl. 2 odst. 1, podle kterého se použije „od okamžiku, kdy ho příslušné orgány některého členského státu uvědomí, že je podezřelý nebo obviněný ze spáchání trestného činu“. Tato formulace by mohla vyloučit použití *ratione temporis* této směrnice na každou dřívější situaci před úředním oznámením této informace.

23. Je třeba připomenout, že účelem směrnice 2012/13 je podle jejího článku 1 vymezení minimální pravidla týkající se práv podezřelých a obviněných v trestním řízení, především práva být informován o svých právech. Oblast působnosti této směrnice je vymezena v jejím článku 2. Článek 3 uvedené směrnice stanoví, že „[č]lenské státy zajistí, aby byl každý podezřelý nebo obviněný neprodleně informován alespoň o následujících procesních právech [...], aby tato práva mohla být účinně uplatněna“.

24. Jak připomíná bod 19 odůvodnění směrnice 2012/13, účelem práva na informace o právech je zachování spravedlivého trestního procesu a zaručení účinnosti práva na obhajobu, a to již od prvních fází trestního řízení. Jak totiž vyplývá z bodu 24 návrhu směrnice Komise dne 20. července 2010 [COM(2010) 392 final], z něhož směrnice 2012/13 vychází, období, jež následuje bezprostředně po zbavení osobní svobody, je obdobím, kdy hrozí největší riziko donucení k doznání, takže „je zásadní, aby podezřelá nebo obviněná osoba byla neprodleně poučena o svých právech, tj. bezodkladně po jejím zatčení, a to nejúčinnějším možným způsobem“. Bod 19 odůvodnění směrnice 2012/13 dále zdůrazňuje, že právo na informace o právech musí být zajištěno „nejpozději předtím, než je podezřelý nebo obviněný poprvé úředně vyslýchán policií“, dále v souladu s bodem 22 odůvodnění této směrnice musí být v případě zatčení nebo zadržení poskytnuto dotčené osobě písemné poučení o platných procesních právech „neprodleně“¹⁰.

25. Z těchto skutečností vyplývá, že osoby podezřelé ze spáchání trestného činu musí být o svých právech informovány co nejdříve od okamžiku, kdy je podezření, které vůči nim existuje, důvodem k tomu – v jiných než naléhavých případech – aby příslušné orgány prostřednictvím donucovacích opatření omezily jejich svobodu, a to nejpozději před tím, než jsou poprvé vyslýchány policií¹¹. Aby tak informování o právech mohlo být účinné, musí proběhnout v raném stadiu řízení, přičemž Soudní dvůr judikoval, že sdělení příslušnými orgány členských států dotčeným osobám, že jsou podezřelé nebo obviněné ze spáchání trestného činu, může proběhnout úředním oznámením nebo „jiným způsobem“ nebo „jakýmkoliv způsobem“, tedy způsob, kterým je dotčenému taková informace oznámena, je irelevantní¹².

26. Kromě toho je třeba zdůraznit, že podle bodu 14 odůvodnění směrnice 2012/13 vychází tato směrnice z práv stanovených v Listině, a zejména v člancích 6, 47 a 48 Listiny, přičemž vychází z článků 5 a 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950 (dále jen „EÚLP“), jak jsou vykládány Evropským soudem pro lidská práva (dále jen „ESLP“), a že výraz „obvinění“ je v této směrnici používán ve stejném smyslu jako výraz

¹⁰ – Rozsudek ze dne 19. září 2019, Rajonna prokuratura Lom (C-467/18, EU:C:2019:765, body 51 a 52).

¹¹ – Rozsudek ze dne 19. září 2019, Rajonna prokuratura Lom (C-467/18, EU:C:2019:765, bod 53).

¹² – Obdobně viz rozsudek ze dne 12. března 2020, VW (Právo na přístup k obhájci v případě nedostavení se k soudnímu jednání) (C-659/18, EU:C:2020:201, body 24 až 26), pokud jde o čl. 2 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/48/EU ze dne 22. října 2013 o právu na přístup k obhájci v trestním řízení a řízení týkajícím se evropského zatýkacího rozkazu a o právu na informování třetí strany a právu na komunikaci s třetími osobami a konzulárními úřady v případě zbavení osobní svobody (Úř. věst. 2013, L 294, s. 1), který vymezuje oblast působnosti uvedené směrnice v podstatě téměř stejnými slovy jako čl. 2 odst. 1 směrnice 2012/13 [rozsudek ze dne 19. září 2019, Rajonna prokuratura Lom (C-467/18, EU:C:2019:765, bod 38)].

„obvinění“ v čl. 6 odst. 1 EÚLP. V tomto ohledu se o „obvinění v trestní věci“ jedná od okamžiku, kdy je osobě úředně sděleno obvinění příslušnými orgány, nebo od okamžiku, kdy je situace této osoby podstatně ovlivněna úkony přijatými těmito orgány na základě tohoto podezření. Zejména osoba, která byla zatčena z důvodu podezření ze spáchání trestného činu, tak může být považována za osobu, jež je „obviněna z trestného činu“, a může se domáhat ochrany podle článku 6 EÚLP¹³. Konkrétně, každý „obviněný“ ve smyslu tohoto článku má právo být informován o svém právu nevypovídat¹⁴.

27. Z předkládacího rozhodnutí přitom vyplývá, že večer dne 22. března 2021 upoutaly pozornost policistů dvě osoby na parkovišti jednoho podniku, které se pohybovaly u jednoho kamiónu s otevřenou nádrží a kanystry poblíž a snažily se před policisty ukrýt, což vedlo k zatčení a spoutání dotyčných osob. Použitím těchto jednoznačných donucovacích prostředků bylo dáno dotyčným na srozuměnou, že jsou podezřelí ze spáchání trestného činu, v daném případě krádeže pohonných hmot, což podmiňuje použitelnost směrnice 2012/13. Z toho v souladu s čl. 3 odst. 1 písm. e) směrnice 2012/13 vyplývá, že obě dotčené osoby měly právo být neprodleně informovány o svých právech, zejména o právu nevypovídat.

28. Konečně podotýkám, že výklad čl. 2 odst. 1 směrnice 2012/13 zmíněný v bodě 22 tohoto stanoviska by vedl k tomu, že opožděné, a tudíž vadné oznámení práv v něm stanovených, by bylo důvodem pro její neuplatnění, což je z logického a právního hlediska nepřijatelné.

K rozsahu žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

29. Zaprvé považuji za nezbytné položit si otázku ohledně přesného účelu předběžné otázky s ohledem na její formulaci. Z jejího znění vyplývá, že předkládající soud se zřejmě omezuje na otázku neslučitelnosti vnitrostátního soudního zákazu uplatnění porušení i bez návrhu s unijním právem, což je v rozporu s přáním tohoto soudu, aby mohl tuto pravomoc vykonat. Předběžná otázka předložená Soudnímu dvoru, o níž Soudní dvůr musí rozhodnout, by se tak netýkala existence případné povinnosti uplatnění porušení i bez návrhu, která je uložena vnitrostátním soudům unijním právem za okolností věci v původním řízení.

30. Takový výklad předběžné otázky se mi jeví jako sporný, neboť vnitrostátní soud v předkládacím rozhodnutí výslovně odkazuje na judikaturu Soudního dvora, z níž vyplývá „povinnost“ vnitrostátního soudu přezkoumat i bez návrhu, zda došlo k porušení unijního práva v oblasti ochrany spotřebitele před zneužívajícími ujednáními. Je zřejmé, že uvedený soud má za to, že výše citovaná judikatura se musí ve věci v původním řízení použít na základě připodobnění obviněných ke spotřebitelům, a to vzhledem k jejich společnému nerovnému postavení v dotčených řízeních. V tomto ohledu je symptomatické pozorovat, že jak obžalovaní v původním řízení, tak francouzská a irská vláda, jakož i Komise, zahrnuli do svých vyjádření prvky týkající se existence povinnosti uplatnění porušení i bez návrhu, jež vyplývá z unijního práva, což je otázka, kterou se mi zdá obtížné zcela odmítnout ve světle předkládacího rozhodnutí.

31. Zadruhé je třeba uvést, že unijní právo stanoví právo podezřelých a obviněných nevypovídat ve dvou odlišných právních nástrojích, a sice ve směrnici 2012/13 a ve směrnici 2016/343. Prvně uvedená směrnice ve svých člancích 3 a 4 stanoví existenci práva být informován a práva nevypovídat, zatímco druhá uvedená směrnice zakotvuje v článku 7 toto posledně uvedené právo jako hmotné právo společně s právem neobviňovat sám sebe, přičemž obě tato práva jsou popsána

¹³ – Rozsudek ze dne 23. listopadu 2021, IS (Protiprávnost předkládacího usnesení) (C-564/19, EU:C:2021:949, bod 121).

¹⁴ – ESLP, 13. září 2016, Ibrahim a další v. Spojené království (CE:ECHR:2016:0913JUD005054108, § 272).

jako aspekty presumpce nevinoty. Podle bodů 26 a 27 odůvodnění směrnice 2016/343 by se právo nevypovídat a právo neobviňovat sám sebe mělo vztahovat na otázky, které se týkají tvrzeného trestného činu, a znamená, že by příslušné orgány neměly *nutit* podezřelou nebo obviněnou osobu k poskytnutí informací *proti její vůli*, přičemž druhý zmíněný bod odůvodnění směrnice odkazuje na výklad učiněný ESLP¹⁵.

32. Uvedený soud má za to, že právo nesvědčit proti sobě samému se zaprvé týká respektování práni obviněného nevypovídat a předpokládá, že v trestní věci obžaloba vystaví svou argumentaci, aniž se uchýlí k důkazům získaným donucením či nátlakem proti vůli obviněného. Smysl těchto práv spočívá zejména v ochraně obviněného před nepřiměřeným nátlakem ze strany orgánů, čímž se má zabránit justičním omylům a dosáhnout cílů stanovených v článku 6 EÚLP¹⁶. Článek 7 směrnice 2016/343 a článek 6 EÚLP tak dávají uvedeným právům stejný význam, a sice zajistit ochranu v průběhu výslechu proti získávání důkazů nátlakem, přestože podezřelý předem vyjádřil práni nevypovídat.

33. Podotýkám, že vzhledem ke skutkovým okolnostem věci v původním řízení, jak jsou popsány v předkládacím rozhodnutí, tak podstata práva nevypovídat zakotveného v článku 7 směrnice 2016/343 zmíněném v předběžné otázce a popsaném výše, není přímo dotčena. V této věci se jedná o to, že oznámení podezřelým o jejich právu nevypovídat bylo provedeno opožděně v rozporu s články 3 a 4 směrnice 2012/13 provedených do vnitrostátního práva, které předpokládají, že tato informace musí být poskytnuta neprodleně. Za těchto okolností se článek 7 směrnice 2016/343 nejeví být relevantní pro účely odpovědi, kterou má Soudní dvůr v dané věci poskytnout.

34. Kromě toho z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že věc v původním řízení se týká existence účinného opravného prostředku, jak je stanoveno v čl. 8 odst. 2 směrnice 2012/13, který vyžaduje, aby „podezřelý nebo obviněný či jeho právník měl právo postupem podle vnitrostátního práva napadnout případné neposkytnutí nebo odmítnutí poskytnutí informací v souladu s touto směrnicí příslušnými orgány“.

35. Je tudíž třeba konstatovat¹⁷, že zaprvé předmětem věci v původním řízení jsou zejména články 3 a 4 směrnice 2012/13, jakož i čl. 8 odst. 2 této směrnice a zadruhé tato ustanovení konkretizují základní práva na spravedlivý proces a respektování práv na obhajobu, tak jak jsou zakotvena zejména v článku 47 a čl. 48 odst. 2 Listiny, a musí být vykládána s ohledem na tyto články¹⁸. V tomto ohledu z vysvětlení k Listině – která v souladu s čl. 6 odst. 1 třetím pododstavcem SEU a čl. 52 odst. 7 Listiny musí být zohledněna při jejím výkladu – že články 47 a 48 Listiny zajišťují

¹⁵ – I když je článek 6 EÚLP výslovně nezmiňuje, představují právo nevypovídat a právo nepřispívat k vlastnímu obvinění obecně uznávané mezinárodní normy, které jsou v centru pojmu „spravedlivý proces“, jenž tento článek zakotvuje. Vzhledem k tomu, že EÚLP má za cíl zaručit nikoli teoretická a iluzorní práva, nýbrž práva konkrétní a účinná, ESLP se domnívá, že k právu nesvědčit proti sobě, právu nevypovídat a právu na právní pomoc neodmyslitelně patří, že každý „obviněný“ ve smyslu uvedeného článku 6 má právo být o těchto právech informován [ESLP, 13. září 2016, Ibrahim a další v. Spojené království (CE:ECHR:2016:0913JUD005054108, § 266 a 272)].

¹⁶ – ESLP, 13. září 2016, Ibrahim a další v. Spojené království (CE:ECHR:2016:0913JUD005054108, § 266).

¹⁷ – Připomínám, že i když předkládající soud v rámci postupu spolupráce podle článku 267 SFEU omezil po formální stránce svou otázku na výklad konkrétních ustanovení unijního práva, nebrání taková skutečnost Soudnímu dvoru, aby předkládajícímu soudu poskytl všechny prvky výkladu tohoto práva, které mohou být užitečné pro rozhodnutí ve věci, jež mu byla předložena, bez ohledu na to, zda je tento soud ve své otázce zmínil. V tomto ohledu přísluší Soudnímu dvoru, aby ze všech poznatků předložených vnitrostátním soudem, zejména pak z odůvodnění předkládacího rozhodnutí, výtěžil ty prvky uvedeného práva, které je s přihlédnutím k předmětu sporu v původním řízení třeba vyložit [rozsudek ze dne 1. srpna 2022, TL (Nepřítomnost tlumočnicka a nezajištění překladu) (C-242/22 PPU, EU:C:2022:611, bod 37)].

¹⁸ – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 1. srpna 2022, TL (Nepřítomnost tlumočnicka a nezajištění překladu) (C-242/22 PPU, EU:C:2022:611, bod 42).

v rámci unijního práva ochranu přiznanou články 6 a 13 EÚLP¹⁹. Soudní dvůr musí tudíž usilovat o to, aby jím podaný výklad těchto článků Listiny zajišťoval úroveň ochrany, která bude v souladu s úrovní, jež je zaručena články 6 a 13 EÚLP, tak jak je vykládá ESLP²⁰.

36. Za těchto okolností je třeba mít za to, že podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda musí být články 3 a 4 směrnice 2012/13, jakož i čl. 8 odst. 2 této směrnice ve světle článku 47 a čl. 48 odst. 2 Listiny vykládány v tom smyslu, že brání výkladu vnitrostátního ustanovení zakazujícího soudu ve fázi řízení, jemuž nepředcházelo přípravné řízení²¹, uplatnit i bez návrhu porušení práva obviněného být informován o svém právu nevypovídat jakožto námitku neplatnosti řízení, a v případě kladné odpovědi, zda unijní právo dává vnitrostátnímu soudu možnost nebo ukládá povinnost uplatnit takové porušení i bez návrhu.

37. Z odpovědi na tuto otázku podle mého názoru vyplývá, že výklad ustanovení směrnice 2012/13 musí rovněž zohlednit omezení vyplývající z právního základu, na němž byla tato směrnice přijata.

K právnímu základu směrnice 2012/13

38. Zaprvé je třeba připomenout, že článek 67 SFEU stanoví, že „[U]nie tvoří prostor svobody, bezpečnosti a práva při respektování základních práv a různých právních systémů a tradic členských států“. Článek 82 odst. 2 SFEU, který je součástí třetí části, Hlavy V, kapitoly 4 (nadepsané „Justiční spolupráce v trestních věcech“) této smlouvy, stanoví: „[v] rozsahu nezbytném pro usnadnění vzájemného uznávání rozsudků a soudních rozhodnutí a policejní a justiční spolupráce v trestních věcech s přeshraničním rozměrem mohou Evropský parlament a Rada řádným legislativním postupem stanovit formou směrnic minimální pravidla. Tato minimální pravidla přihlížejí k rozdílům mezi právními tradicemi a systémy členských států“.

39. Článek 82 odst. 2 písm. b) SFEU, který představuje právní základ směrnice 2012/13, umožňuje, co se týče „práv osob“ v trestním řízení, stanovit pouze minimální pravidla, tato směrnice proto nemůže obsahovat ustanovení, která by určovala soud příslušný k projednávání tvrzených porušení hmotných práv uznaných v této směrnici, ani povahu a rozsah soudního přezkumu, jelikož unijnímu normotvůrci nebyla v tomto ohledu svěřena žádná pravomoc²².

40. Směrnice 2012/13 proto přispívá k zavedení minimální harmonizace trestních řízení v Unii a neměla by být vykládána jako kompletní a úplný nástroj. Členské státy, jak upřesňuje bod 40 odůvodnění této směrnice, mohou práva v ní stanovená rozšířit s cílem poskytovat vyšší úroveň ochrany také v případech, jimiž se tato směrnice výslovně nezabývá, přičemž úroveň ochrany by nikdy neměla být nižší než normy stanovené EÚLP v souladu s tím, jak je vykládá judikatura ESLP²³.

¹⁹ – Rozsudek ze dne 13. září 2018, UBS Europe a další (C-358/16, EU:C:2018:715, bod 50).

²⁰ – Rozsudek ze dne 23. listopadu 2021, IS (Protiprávnost předkládajícího usnesení) (C-564/19, EU:C:2021:949, bod 101).

²¹ – Toto upřesnění se mi zdá, že platí pro původní řízení, které se řídí článkem 385 prvním pododstavcem TR.

²² – Je zajímavé, že normotvůrce může na základě čl. 82 odst. 2 SFEU také přijmout minimální pravidla týkající se vzájemné přípustnosti důkazů mezi členskými státy [písm. a)], práv obětí trestných činů [písm. c)] a dalších zvláštních aspektů trestního řízení neuvedených pod písmeny a) a c) tohoto ustanovení, a to za podmínky že tyto aspekty Rada předem určila v rozhodnutí přijatém jednomyslně po obdržení souhlasu Parlamentu. Podmínky přijetí tohoto třetího typu pravidel si zaslouží být zdůrazněny. Stejně je tomu v čl. 82 odst. 3, pokud jde o možnost člena Rady bránit návrhu směrnice, který by se podle jeho názoru dotkl základních aspektů systému trestního soudnictví v jeho státě.

²³ – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 13. června 2019, Moro (C-646/17, EU:C:2019:489, body 36 a 54), a obdobně rozsudek ze dne 19. září 2018, Milev (C-310/18 PPU, EU:C:2018:732, bod 47).

41. Jak správně zdůrazňuje Komise, výše uvedená ustanovení primárního práva mají za cíl zachovat zvláštnosti vnitrostátních trestních řízení a vyžadují, aby zásah unijního práva do pravidel, kterými se tato řízení řídí, byl omezený, což se mi jeví obtížně slučitelné s výkladem směrnice 2012/13 ze strany Soudního dvora, z něhož vyplývá, že je možné, nebo dokonce povinné, aby vnitrostátní soud, ve fázi soudního řízení, jemuž nepředcházelo přípravné řízení, uplatnil i bez návrhu porušení procesních práv priznaných touto směrnicí.

42. Zadruhé je třeba připomenout, že unijní právo spočívá na základním předpokladu, že každý členský stát sdílí se všemi ostatními členskými státy řadu společných hodnot, na nichž je Unie založena, jak je uvedeno v článku 2 SEU, a uznává, že s ním ostatní členské státy tyto hodnoty sdílejí. Tento předpoklad znamená – a zároveň odůvodňuje – existenci vzájemné důvěry členských států v uznávání těchto hodnot, a tím i v dodržování unijního práva, které tyto hodnoty zakotvuje. Jak zásada vzájemné důvěry mezi členskými státy, tak zásada vzájemného uznávání, která je založena na prvně uvedené zásadě, mají v unijním právu zásadní význam, neboť umožňují vytvoření a zachování prostoru bez vnitřních hranic²⁴.

43. V tomto ohledu vyplývá z bodů 3, 4, 10 a 14 odůvodnění směrnice 2012/13, že tato směrnice usiluje prostřednictvím zavedení společných minimálních pravidel pro právo na informace v trestním řízení o posílení vzájemné důvěry mezi členskými státy v jejich systémy trestního soudnictví, aby se usnadnilo uznávání rozhodnutí v trestních věcech. Jak uvádí bod 4 odůvodnění směrnice 2012/13, „[v]zájemné uznávání rozhodnutí v trestních věcech lze úspěšně provádět pouze v prostředí důvěry, v němž nejen justiční orgány, ale i všichni účastníci trestního řízení považují rozhodnutí justičních orgánů jiných členských států za rovnocenná rozhodnutím vlastních orgánů, což vyžaduje nejen důvěru v dostatečnost pravidel jiných členských států, ale i důvěru v to, že uvedená pravidla jsou správně uplatňována“.

44. K tomu je třeba dodat, že zásada vzájemné důvěry mezi členskými státy zejména v souvislosti s prostorem svobody, bezpečnosti a práva ukládá každému z těchto států, aby až na výjimečné okolnosti vycházel z toho, že všechny ostatní členské státy dodržují unijní právo, a zejména základní práva, která unijní právo uznává. Při uplatňování unijního práva tak mohou být členské státy povinny na základě tohoto práva předpokládat dodržování základních práv ze strany ostatních členských států, takže nejen že nemohou od jiného členského státu požadovat vyšší vnitrostátní úroveň ochrany základních práv, než jakou zaručuje unijní právo, ale nemohou ani – až na výjimečné případy – ověřovat, zda tento jiný členský stát skutečně v konkrétním případě dodržel základní práva zaručená Uníí²⁵.

45. Tato judikatura odráží předpoklad vzájemné důvěry ve vnitrostátní systémy ochrany základních práv, který lze zvrátit pouze za velmi omezených podmínek, které musí být vnímány jako „výjimečné okolnosti“. Citovaná judikatura by se měla vztahovat na všechny nástroje

²⁴ – Rozsudek ze dne 11. března 2020, SF (Evropský zatýkácí rozkaz – Záruka vrácení do vykonávajícího státu) (C-314/18, EU:C:2020:191, body 35 a 36).

²⁵ – Posudek 2/13 (Přistoupení Unie k EÚLP), ze dne 18. prosince 2014 (EU:C:2014:2454, body 191 a 192).

sekundárního práva, které se týkají výkonu odsuzujících trestních rozhodnutí ukládajících nějaký trest, a sice na rámcové rozhodnutí 2002/584/SVV²⁶, rámcové rozhodnutí 2008/909/SVV²⁷ a rámcové rozhodnutí 2008/675/SVV²⁸.

46. Kromě zachování zvláštností vnitrostátních právních systémů a předpokladu jejich rovnocennosti při ochraně základních práv, právní otázka vznesená předkládajícím soudem musí být rovněž posouzena z pohledu zásady procesní autonomie členských států, která je omezena nezbytným respektováním požadavků vyplývajících ze zásad rovnocennosti a efektivity²⁹.

K omezené procesní autonomii členských států

47. Je nesporné, že práva K. B. a F. S. vyplývající z čl. 3 odst. 1 písm. e) a čl. 4 odst. 2 směrnice 2012/13 byla porušena v průběhu trestního řízení v původní věci. Povinnost informovat podle těchto ustanovení podezřelé a obviněné o jejich právu nevypovídat má zásadní význam pro účinné zajištění tohoto práva, a tedy i pro dodržování článku 47 a čl. 48 odst. 2 Listiny. Bez tohoto informování by se totiž dotyčná osoba nemohla dozvědět o existenci a rozsahu uvedeného práva, ani se domáhat jeho dodržování, takže by pro ni nebylo možné plně vykonávat svá práva na obhajobu a na spravedlivý proces³⁰. Je však důležité připomenout, že v daném případě byly obě zadržené osoby informovány o svých právech, ale se zpožděním, což vede k závěru o porušení těchto práv, přičemž toto zpoždění nebylo odůvodněno žádnou nepřekonatelnou překážkou³¹.

48. Pokud jde o důsledky tohoto pochybení, z vyjádření francouzské vlády vyplývá, že vnitrostátní právo rozlišuje mezi absolutní neplatností, která se týká organizace, složení a pravomoci soudů, a relativní neplatností, která je stanovena v zájmu stran. Relativní neplatnost nastává pouze v případě, že je prokázána existence újmy na zájmech osoby, jež se jí dovolává, s výjimkou některých mimořádně důležitých záruk, jako je právo nevypovídat, jehož porušení je považováno za nezbytně působící újmu, a soudy ho nemohou uplatnit bez návrhu. Toto pravidlo vyplývá z výkladu, který podal Cour de cassation (kasační soud) k čl. 385 prvnímu pododstavci TR.

49. V tomto ohledu je třeba připomenout, že čl. 8 odst. 2 směrnice 2012/13 ukládá členským státům povinnost zajistit, aby podezřelý nebo obviněný či jeho právník měl právo postupem podle vnitrostátního práva napadnout případné neposkytnutí nebo odmítnutí poskytnutí

²⁶ – Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (Úř. věst. 2002, L 190, s. 1; Zvl. vyd. 19/06, s. 34), ve znění rámcového rozhodnutí Rady 2009/299/SVV ze dne 26. února 2009 (Úř. věst. 2009, L 81, s. 24), dále jen „rámcové rozhodnutí 2002/584“. V rozsudku ze dne 25. července 2018, Minister for Justice and Equality (Nedostatky soudního systému) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586), Soudní dvůr uznal pravomoc vykonávajícího justičního orgánu ukončit postup předání v případě domnělého zásahu do základního práva dotčené osoby na spravedlivý proces na základě dvoufázového přezkumu, a to zjištění systematických či přinejmenším celoplošných nedostatků na základě objektivních, spolehlivých, přesných a řádně aktualizovaných údajů o fungování soudního systému ve vystavujícím členském státě, které mohou vést ke skutečnému nebezpečí porušení skutečné podstaty tohoto práva, a v kladném případě ověření in concreto, zda existují závažné a prokazatelné důvody se domnívat, že uvedená osoba bude v případě vydání do tohoto státu takovému nebezpečí vystavena. Velmi přísná povaha tohoto přezkumu dokládá význam a sílu zásady vzájemného uznávání, jejímž cílem je výkon odsuzujících rozhodnutí tak, jak byly vyneseny.

²⁷ – Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 27. listopadu 2008 o uplatňování zásady vzájemného uznávání rozsudků v trestních věcech, které ukládají trest odnětí svobody nebo opatření spojená se zbavením osobní svobody, za účelem jejich výkonu v Evropské unii (Úř. věst. 2008, L 327, s. 27). Důvod pro nevykonání evropského zatýkacího rozkazu uvedený v rozsudku ze dne 25. července 2018, Minister for Justice and Equality (Nedostatky soudního systému) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586) by obdobně představoval důvod pro nepředání podle rámcového rozhodnutí 2008/909.

²⁸ – Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 24. července 2008 o zohledňování odsouzení v členských státech Evropské unie při novém trestním řízení (Úř. věst. 2008, L 220, s. 32). Viz rozsudek ze dne 5. července 2018, Lada (C-390/16, EU:C:2018:532, body 37 a 38).

²⁹ – Uplatnění obou těchto zásad je zmíněno v bodě 19 předkládacího rozhodnutí.

³⁰ – Obdobně viz rozsudek ze dne 1. srpna 2022, TL (Nepřítomnost tlumočnicka a nezajištění překladu) (C-242/22 PPU, EU:C:2022:611, bod 78).

³¹ – Viz bod 8 předkládacího rozhodnutí.

informací v souladu s touto směrnicí příslušnými orgány. Unijní normotvůrce tak ponechal na členských státech, aby rozhodly o povaze a konkrétních způsobech právních prostředků nápravy, které mají dotčené osoby k dispozici, jakož i o důsledcích porušení práv stanovených ve směrnici 2012/13.

50. Podle ustálené judikatury Soudního dvora přísluší při neexistenci právní úpravy Unie v této oblasti vnitrostátnímu právnímu řádu každého členského státu, aby podle zásady procesní autonomie těchto států určil příslušné soudy a upravil procesní podmínky soudních řízení určených k zajištění ochrany práv, která jednotlivcům vyplývají z unijního práva. Podle zásady loajální spolupráce zakotvené od nynějška v čl. 4 odst. 3 SEU nesmějí být z tohoto důvodu procesní podmínky soudních řízení určených k zajištění ochrany práv, která jednotlivcům vyplývají z unijního práva, méně příznivé než ty, které se týkají obdobných řízení na základě vnitrostátního práva (zásada rovnocennosti), a nesmějí v praxi znemožňovat nebo nadměrně ztěžovat výkon práv přiznaných unijním právním řádem (zásada efektivity). Tyto požadavky rovnocennosti a efektivity vyjadřují obecnou povinnost členských států zajistit soudní ochranu práv, která jednotlivcům vyplývají z unijního práva, včetně práva na obhajobu³².

K zásadě rovnocennosti

51. Co se týče zásady rovnocennosti, nic ve spise, který má k dispozici Soudní dvůr, *a priori* nenasvědčuje tomu, že by taková zásada byla porušena použitím čl. 385 prvního pododstavce TŘ v případě porušení práv vyplývajících ze směrnice 2012/13. Tento článek, jak je vykládán v napadené soudní praxi, totiž upravuje podmínky, za kterých se lze dovolávat neplatnosti u trestního soudu, nezávisle na otázce, zda tato neplatnost vyplývá z porušení práva jednotlivce, které je založeno na ustanoveních vnitrostátního práva nebo na ustanoveních unijního práva³³.

K zásadě efektivity

52. Pokud jde o zásadu efektivity, je třeba připomenout, že unijní právo nemá za následek přinutit členské státy k tomu, aby zavedly jiné právní prostředky než ty, které stanoví vnitrostátní právo, ledaže by ze struktury dotčeného vnitrostátního právního řádu vyplývalo, že neexistuje žádný soudní procesní prostředek umožňující, ani incidenčně, zajistit dodržování práv, která jednotlivcům vyplývají z unijního práva, či musejí-li jednotlivci za účelem přístupu k soudu právo porušit³⁴.

53. Z judikatury Soudního dvora rovněž vyplývá, že je třeba každý případ, ve kterém vystává otázka, zda vnitrostátní procesní ustanovení znemožňuje nebo nadměrně ztěžuje uplatnění unijního práva, posuzovat s přihlédnutím k úloze tohoto ustanovení v celém řízení, průběhu řízení

³² – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 18. března 2010, Alassini a další (C-317/08 až C-320/08, EU:C:2010:146, bod 49); ze dne 27. června 2013, Agrokonsulting-04 (C-93/12, EU:C:2013:432, body 35 a 36), a ze dne 1. srpna 2022, TL (Nepřítomnost tlumočnicka a nezajištění překladu) (C-242/22 PPU, EU:C:2022:611, bod 75).

³³ – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 1. srpna 2022, TL (Nepřítomnost tlumočnicka a nezajištění překladu) (C-242/22 PPU, EU:C:2022:611, bod 76). Je třeba zdůraznit, že vnitrostátní pravidla veřejného pořádku týkající se organizace, složení a příslušnosti soudů, jejichž porušení musí soud konstatovat i bez návrhu, zjevně nemají podobný účel jako dotčená ustanovení unijního práva [viz rozsudky ze dne 7. června 2007, van der Weerd a další (C-222/05 až C-225/05, EU:C:2007:318, body 29 a 30), a ze dne 17. března 2016, Bensada Benallal (C-161/15, EU:C:2016:175)].

³⁴ – Rozsudek ze dne 21. prosince 2021, Randstad Italia (C-497/20, EU:C:2021:1037, bod 62).

a zvláštnostem řízení před různými vnitrostátními orgány. Z tohoto hlediska je třeba případně zohlednit zásady vnitrostátního právního systému, na nichž je založen vnitrostátní soudní systém, jako je ochrana práv na obhajobu, zásada právní jistoty a řádný průběh řízení³⁵.

54. Podle znění této judikatury posouzení dodržení zásady efektivitivy nevyžaduje analýzu všech právních prostředků nápravy existujících v členském státě, nýbrž kontextuální analýzu ustanovení, které údajně porušuje tuto zásadu, což může zahrnovat analýzu jiných procesních ustanovení, která jsou použitelná v rámci prostředku nápravy, jehož účinnost je zpochybňována, nebo analýzu prostředků nápravy, které mají tentýž předmět³⁶. Soudní dvůr má za to, že vynesené rozsudky jsou tedy pouze výsledkem posouzení jednotlivých případů s přihlédnutím ke skutkovému a právnímu kontextu každého případu jako celku, které nelze mechanicky použít v jiných oblastech, než ve kterých byly vydány³⁷.

55. Domnívám se, že je důležité zdůraznit obtíže, které představuje takové posouzení s ohledem na způsob předložení věci Soudnímu dvoru, v tomto případě cestou řízení o předběžné otázce. V této souvislosti je třeba za účelem zjištění použitelných vnitrostátních právních předpisů vycházet především z předkládacího rozhodnutí, doplněného v případě, že je toto rozhodnutí neúplné, jako v projednávaném případě, o písemná vyjádření dotčených stran a případně o vyjádření, která zazněla na jednání před soudem. V projednávaném případě se mám za to, že požadovaná kontextualizace zahrnuje několik ustanovení vnitrostátního práva.

56. Pokud jde zaprvé o roli státního zastupitelství ve Francii, francouzská vláda uvedla, že z příslušných ustanovení TŘ vyplývá³⁸, že jeho úkolem je sladit ochranu obecných zájmů společnosti stíháním trestných činů s dodržováním osobních svobod tím, že je strážcem práv obviněného v průběhu celého řízení. Je sice pravda, že výklad dotčených ustanovení směrnice 2012/13 nevyžaduje striktně vzato posouzení pojmu „justiční orgán“, nicméně je třeba zdůraznit vysoce kontroverzní povahu takové kvalifikace, pokud jde o francouzské státní zastupitelství.

57. Když byl Cour de cassation (kasační soud) vyzván, aby se vyjádřil ke schopnosti státního zastupitelství řádně kontrolovat vazební opatření ve smyslu čl. 5 odst. 3 EÚLP, podle něhož „[k]aždý, kdo je zatčen nebo jinak zbaven svobody [...] musí být ihned předveden před soudce nebo jinou úřední osobu zmocněnou zákonem k výkonu soudní pravomoci“, rozhodl na základě judikatury ESLP³⁹, že vzhledem k tomu, že státní zastupitelství nemá záruky nezávislosti a nestrannosti a je stranou obžaloby, není justičním orgánem ve smyslu výše uvedeného článku⁴⁰. Naproti tomu Conseil constitutionnel (Ústavní rada, Francie) měla vždy za to, že justiční orgán, který zaručuje dodržování osobních svobod, zahrnuje zároveň soudce i státní zástupce a že dohled státního zastupitelství nad 48 prvními hodinami policejní vazby není v rozporu s ústavou⁴¹. Kromě toho, i když Soudní dvůr uznal francouzské státní zastupitelství za justiční

³⁵ – Rozsudky ze dne 14. prosince 1995, Peterbroeck (C-312/93, EU:C:1995:437, bod 14); ze dne 7. června 2007, van der Weerd a další (C-222/05 až C-225/05, EU:C:2007:318, bod 33), a ze dne 11. září 2019, Călin (C-676/17, EU:C:2019:700, bod 42).

³⁶ – Rozsudek ze dne 28. června 2022, Komise v. Španělsko (Porušení unijního práva zákonodárcem) (C-278/20, EU:C:2022:503, body 59 a 60).

³⁷ – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 21. listopadu 2002, Cofidis (C-473/00, EU:C:2002:705, bod 37).

³⁸ – Článek 31 TŘ stanoví, že státní zastupitelství vykonává úlohu veřejného žalobce a vyžaduje uplatňování práva v souladu se zásadou nestrannosti, kterou je vázáno. Jako hlava kriminální policie je v souladu s článkem 39-3 TŘ odpovědné za kontrolu zákonosti prostředků používaných vyšetřovateli a zajišťuje, aby vyšetřování směřovalo ke zjištění pravdy a bylo vedeno způsobem, který je usvědčující i zprošťující při dodržování práv obětí, obžalovaných osob i podezřelých osob.

³⁹ – ESLP, 29. března 2010, Medvedev a další v. Francie, CE:ECHR:2010:0329JUD000339403, a 23. listopadu 2010, Moulin v. Francie, (CE:ECHR:2010:1123JUD003710406).

⁴⁰ – Rozsudky Cour de cassation (kasační soud) ze dne 15. prosince 2010 (kasační opravný prostředek č. 10-83.674), a ze dne 18. ledna 2011 (kasační opravný prostředek č. 10-84.980).

⁴¹ – Conseil constitutionnel (Ústavní rada), 30. července 2010, QPC č. 2010-14/22.

orgán, bylo tomu tak výhradně ve zvláštním rámci vydání evropského zatýkacího rozkazu ve smyslu čl. 6 odst. 1 rámcového rozhodnutí 2002/584. Soudní dvůr měl za to, že státní zástupci, kteří mají ve Francii postavení nositelů veřejné moci v soudnictví, jednají při výkonu svých funkcí inherentních vydání evropského zatýkacího rozkazu nezávisle⁴².

58. Kromě právního relativismu, co se týče definice justičního orgánu, a to i v rámci stejného státu, a s tím souvisejícího konstatování objektivních potíží, které z toho vyplývají, pokud jde o porozumění vnitrostátnímu právnímu systému, považují v této souvislosti za obtížné domnívat se, že preventivní kontrola prováděná francouzským státním zastupitelstvím, která je v projednávané věci nedostatečná, může sama o sobě zajistit efektivitu ochrany zaručené směrnicí 2012/13.

59. Z písemných a ústních vyjádření francouzské vlády zadržé vyplývá, že právo na obhájce je zaručeno po celou dobu trestního řízení⁴³, což mimochodem není předmětem diskuse v projednávaném případě, a je usnadněno systémem právní pomoci, který umožňuje osobám bez prostředků na živobytí nebo se skromnými příjmy obdržet od státu úplnou nebo částečnou úhradu nákladů řízení, včetně odměn obhájce, a nákladů na jmenování obhájce soudem, jímž je advokát ustanovený předsedou advokátní komory nebo předsedou soudu, aby byl nápomocen obviněnému v trestním řízení, a to buď na žádost obviněného, protože nemá obhájce nebo si ho nestihl zvolit, nebo proto, že řízení vyžaduje přítomnost obhájce a obviněný ho nemá.

60. Pokud jde o roli obhájce, podotýkám, že na konci každého hovoru s osobou v policejní vazbě a každého výslechu či konfrontace, kterých se zúčastnil, může obhájce předložit písemná vyjádření, jež se přiloží do spisu, a zaslat je státnímu zástupci v době trvání policejní vazby. Obhájce přitom může zejména nahlížet do protokolu, v němž je zaznamenáno oznámení o vzetí do policejní vazby a sdělení souvisejících práv, což mu umožňuje ověřit jejich dodržování, včetně časového aspektu⁴⁴.

61. Při jednání ve věci samé je v některých řízeních přítomnost obhájce povinná⁴⁵, jako je řízení na základě předvolání k soudu, které vede k vydání rozsudku ve velmi krátké době po inkriminovaných skutečnostech, na základě předchozího uznání viny, před Cour d'Assises (porotní soud, Francie), jež rozhoduje o zločinech, a ve všech trestních řízeních týkajících se mladistvého. V případě, že přítomnost obhájce není povinná, stíhaná osoba se může z vlastního podnětu nechat zastupovat obhájcem, kterého si zvolí, nebo požádat o obhájce jmenovaného soudem, případně i v samotný den soudního jednání. Je třeba připomenout, že i když námitka neplatnosti řízení nebyla vznesena v prvním stupni nezúčastněným nebo nezastoupeným obviněným, má stejné právo v odvolacím řízení.

62. Zatřetí je třeba zdůraznit, že úvodní článek TŘ zahrnuje pododstavec, podle kterého nemůže být v trestní věci vynesena proti obžalovanému odsuzující rozsudek pouze na základě výpovědi, kterou sám učinil, aniž měl možnost hovořit s obhájcem a využít jeho právní pomoc. Kromě

⁴² – Rozsudek ze dne 12. prosince 2019, Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg a Openbaar Ministerie (Státní zástupci v Lyonu a v Tours) (C-566/19 PPU a C-626/19 PPU, EU:C:2019:1077, body 52 až 58).

⁴³ – Soudní dvůr připomněl v rozsudku ze dne 26. června 2007, Ordre des barreaux francophones et germanophone a další (C-305/05, EU:C:2007:383, bod 31), že podle judikatury ESLP se pojem „spravedlivý proces“ podle článku 6 EÚLP skládá z několika složek, mezi které patří zejména právo na obhajobu, zásada rovnosti zbraní, právo na přístup k soudům a právo na advokáta jak v občanskoprávních věcech, tak ve věcech trestních.

⁴⁴ – Viz články 63-4-3 a 64-4-3 TŘ.

⁴⁵ – Je třeba poznamenat, že v případě stíhání na základě předvolání podle článku 390-1 TŘ, jako je tomu u obou obviněných v dotčené věci, článek 388-4 TŘ stanoví, že obhájci účastníků řízení mohou nahlížet do spisu v soudní kanceláři trestního soudu od okamžiku vydání předvolání, nebo nejpozději do dvou měsíců po oznámení předvolání a že účastníkům řízení nebo jejich obhájci může být na jejich žádost poskytnuta kopie dokumentů ze spisu.

toho, a to je důležitější, od přijetí zákona ze dne 22. prosince 2021, jenž vstoupil v účinnost dne 31. prosince téhož roku, výše uvedený článek zahrnuje nový pododstavec, podle něhož: „[v] případe zločinu nebo přečinu musí být každá podezřelá nebo obviněná osoba poučena o svém právu nevypovídat o skutečnostech, z nichž je obviněna, a to před získáním jakéhokoli vyjádření a před jakýmkoli výsledkem, včetně výsledku za účelem získání informací o její osobě nebo za účelem vydání bezpečnostního opatření, při jejím prvním předvedení před vyšetřovací orgán, nositele veřejné moci v soudnictví, soud nebo jinou osobu či orgán pověřený justičním orgánem. Odsuzující rozsudek nesmí být vynesen pouze na základě prohlášení učiněných bez toho, že je provedeno oznámení o tomto právu“.

63. Tato ustanovení mají zásadní význam v tom smyslu, že umožňují automaticky napravit porušení práva podezřelých či obviněných osob být informovány o právech vyplývajících ze směrnice 2012/13, zejména pokud jde o právo být zastupován obhájcem a právo nevypovídat tím, že „neutralizují“ výpovědi dotčených osob, které byly neoprávněně pořízeny ve fázi vyšetřování za účelem posouzení jejich trestní odpovědnosti.

64. Začtvrté, ačkoli je nesporné, že soud není oprávněn uplatnit i bez návrhu neplatnost protokolů, které nebyly řádně pořízeny, musí ze zjištěné nesrovnalosti dovodit, že tyto protokoly nemají dostatečnou důkazní hodnotu. Článek 429 TŘ zmíněný během jednání tedy stanoví, že jakýkoli protokol nebo záznam má důkazní hodnotu pouze tehdy, pokud je bezvadný co do své formy, jestliže jeho autor jednal při výkonu svých povinností a záznam pořídil v rámci své pravomoci⁴⁶. Vadné úkony nemají žádnou důkazní hodnotu. Předkládající soud by proto měl odmítnout vadné procesní dokumenty tím, že jim odepře jakoukoli důkazní hodnotu, přičemž je třeba poznamenat, že odepření důkazní hodnoty protokolu nevychází z jeho neplatnosti. Předkládající soud by mohl na základě vlastního uvážení po posouzení poznatků ze spisu, který zůstává platný, rozhodnout o případném zproštění viny obou obviněných. Je třeba konstatovat, že toto ustanovení umožňuje vyloučit informace a důkazy získané v rozporu s požadavky unijního práva, v projednávaném případě s články 3 a 4 směrnice 2012/13. Konstatovaná vada tak nezůstává bez možnosti nápravy⁴⁷.

65. Existence takových procesních pravidel ve francouzském právním řádu podle všeho zaručuje efektivitu unijního práva a zákaz pro předkládající soud vznést i bez návrhu námitku neplatnosti řízení z důvodu, že oba obvinění byli opožděně informováni o svém právu nevypovídat, což je důvod relativní neplatnosti, není v rozporu se zásadou efektivity, jelikož toto pravidlo nemůže samo o sobě prakticky znemožnit nebo učinit nadměrně obtížným výkon práv, které pro obviněné a stíhané osoby vyplývají z čl. 3 odst. 1 písm. e) a čl. 4 odst. 2 směrnice 2012/13 vykládaných ve spojení s článkem 8 odst. 2 této směrnice.

66. Tento závěr nelze zpochybnit s ohledem na článek 47 a čl. 48 odst. 2 Listiny. K tomu stačí poznamenat, že jelikož jednotlivci mají k dispozici v dotčené oblasti unijního práva soudní opravný prostředek, který umožňuje zaručit dodržování jejich práv vyplývajících z unijního práva, což je patrně případ francouzského právního řádu, nelze pravidlo vnitrostátního práva, které brání tomu, aby nalézací soud vznesl i bez návrhu neplatnosti řízení z důvodu porušení

⁴⁶ – Viz Murbach-Vibert M., a Payen H. „Relevé d’office des nullités et office du juge pénal“, *AJ Pénal*, Lyon 2018, s. 403. Protokoly o úkonech jako je výslech či prohlídka vozu mají v zásadě hodnotu pouhých informací, a proto představují mezi ostatními součástmi spisu důkazy bez vyšší váhy. Jsou tedy ponechány k volnému posouzení soudu a účastníci řízení je mohou volně napadat v rámci kontradiktorní rozpravy před nalézacím soudem.

⁴⁷ – Jak uvidíme dále ve srovnávací analýze práv členských států, toto ustanovení francouzského práva patří mezi mechanismy existující v různých státech, které umožňují zohlednit nezákonnost provedených procesních úkonů nebo důkazů získaných v rozporu s procesními právy podezřelých nebo obviněných osob prostřednictvím mechanismů neplatnosti nebo nepřipustnosti, nebo při posuzování důkazní hodnoty těchto úkonů či důkazů.

ustanovení chránících soukromý zájem těchto osob, považovat za omezení práva na účinnou právní ochranu a na spravedlivý proces ve smyslu čl. 52 odst. 1 Listiny, ani práva na obhajobu zaručeného v článku 47 respektive v čl. 48 odst. 2 Listiny⁴⁸.

67. Takto navržený výklad unijního práva se mi jeví slučitelný s judikaturou Soudního dvora i Evropského soudu pro lidská práva týkající se problematiky uplatnění porušení i bez návrhu.

K evropské judikatuře týkající se uplatnění porušení i bez návrhu

K judikatuře Soudního dvora

68. V občanskoprávních a správních věcech Soudní dvůr rozhodl, že unijní právo a konkrétně zásada efektivity v zásadě od vnitrostátních soudů nevyžaduje, aby zkoumaly bez návrhu důvod vycházející z porušení ustanovení tohoto práva, bez ohledu na význam těchto ustanovení pro evropský právní řád, jestliže by kvůli posouzení takového důvodu musely vykročit z rámce sporu vymezeného účastníky řízení a vycházet z jiných skutečností a okolností, než na kterých účastník řízení, jenž má zájem na uplatnění uvedených ustanovení, založil svůj návrh. Toto omezení pravomoci vnitrostátního soudu je odůvodněno zásadou, podle které iniciativa v řízení přísluší účastníkům řízení, a pokud vnitrostátní procesní právo poskytuje dotčenému účastníkovi řízení skutečnou možnost uplatnit důvod opírající se o unijní právo, vnitrostátní soud tudíž může jednat bez návrhu pouze ve výjimečných případech, kdy jeho zásah vyžaduje veřejný zájem⁴⁹.

69. Soudní dvůr rovněž uvedl⁵⁰, že tuto judikaturu nelze zpochybnit judikaturou vycházející z rozsudků ze dne 14. prosince 1995, Peterbroeck (C-312/93, EU:C:1995:437), a ze dne 27. června 2000, Océano Grupo Editorial (C-240/98, EU:C:2000:346) zmiňovaných v předkládacím rozhodnutí, neboť je charakterizována zvláštními okolnostmi vedoucími k tomu, že žalobce v původním řízení je zbaven možnosti účinně uplatnit neslučitelnost vnitrostátního ustanovení s unijním právem, respektive je odůvodněna nezbytností zajistit spotřebiteli účinnou ochranu upravenou směrnicí 93/13⁵¹.

⁴⁸ – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 21. prosince 2021, Randstad Italia (C-497/20, EU:C:2021:1037, bod 57), a ze dne 7. července 2022, F. Hoffmann-La Roche a další (C-261/21, EU:C:2022:534, bod 57).

⁴⁹ – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 7. června 2007, van der Weerd a další (C-222/05 až C-225/05, EU:C:2007:318, bod 41), a ze dne 26. dubna 2017, Farkas (C-564/15, EU:C:2017:302, body 32 a 33). Ve svém stanovisku ve věci Bensada Benallal (C-161/15, EU:C:2016:3, bod 42), týkající se žaloby proti rozhodnutí o zákazu pobytu, která se dostala do fáze kasačního řízení, se generální advokát P. Mengozzi domníval, že se předkládající soud netázal Soudního dvora na rozsah zásady efektivity z důvodů, podle nichž: „okolnost, že správní soud posledního stupně nemůže bez návrhu přezkoumat nebo je povinen odmítnout jako nepřipustný důvod vycházející z porušení práva být vyslechnut, byl-li poprvé uplatněn před tímto soudem, totiž v žádném případě neznamená, že vnitrostátní procesní pravidla znemožňují nebo nadměrně ztěžují dovolání se porušení tohoto práva před vnitrostátními soudy. Z hlediska zásady efektivity je podle judikatury Soudního dvora významné, že účastníci řízení měli skutečnou možnost uplatnit před vnitrostátním soudem žalobní důvod založený na unijním právu [...]. Jinými slovy, tato zásada nevyžaduje, aby vnitrostátní soud zhojil nečinnost nebo opomenutí přičitatelné účastníkům řízení, jestliže měli podle vnitrostátních procesních pravidel skutečnou možnost uplatnit důvod vycházející z porušení unijního práva. Vzhledem k tomu, že tak je tomu bezpochyby v projednávané věci, ve které byl navíc žalobce v původním řízení od okamžiku podání žaloby zastoupen advokátem, uplatnění zásady efektivity neznamená, že by předkládající soud byl povinen posoudit i bez návrhu důvod kasačního opravného prostředku vycházející z porušení práva být vyslechnut bez ohledu na význam tohoto práva v unijním právním řádu“. Podotýkám, že v rozsudku ze dne 17. března 2016 Bensada Benallal (C-161/15, EU:C:2016:175, bod 28), Soudní dvůr na toto stanovisko výslovně navázal a uvedl, že „ve věci v původním řízení vyvstává otázka související nikoli s dodržováním zásady efektivity, nýbrž výlučně zásady rovnocennosti“.

⁵⁰ – Rozsudek ze dne 7. června 2007, van der Weerd a další (C-222/05 až C-225/05, EU:C:2007:318, body 39 a 40).

⁵¹ – Právním základem této směrnice je bývalý článek 100 A smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství, který stanovil přijmout opatření o sblížení právních a správních předpisů členských států, jež mají za cíl vytvoření a fungování vnitřního trhu.

70. Je nesporné, že oblast zneužívajících ujednání byla vstupní branou pro rozvoj úlohy vnitrostátního soudu ve spotřebitelském právu, který získal pravomoc a posléze povinnost i bez návrhu rozhodnout, zda je smluvní ujednání zneužívající⁵². Podle ustálené judikatury Soudního dvora platí, že systém ochrany zavedený směrnicí 93/13 vychází z myšlenky, podle níž se spotřebitel nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli z hlediska jak vyjednávací síly, tak úrovně informovanosti, což ho vede k tomu, že přistupuje na podmínky předem vyhotovené prodávajícím nebo poskytovatelem, aniž může ovlivnit jejich obsah. Vzhledem k takovému nerovnému postavení stanoví čl. 6 odst. 1 této směrnice, že zneužívající ujednání nejsou pro spotřebitele závazná. Jedná se o kogentní ustanovení, které má nahradit formální rovnováhu, již smlouva nastoluje mezi právy a povinnostmi smluvních stran, skutečnou rovnováhou, která má nastolit rovnost mezi smluvními stranami⁵³.

71. Vnitrostátní soud musí v tomto ohledu posuzovat zneužívající povahu smluvního ujednání spadajícího do působnosti směrnice 93/13 i bez návrhu a odstraňovat tak nerovnováhu, která existuje mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem, pokud má za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu. Kromě toho směrnice 93/13 ukládá členským státům povinnost – jak vyplývá z jejího čl. 7 odst. 1 ve spojení s jejím dvacátým čtvrtým bodem odůvodnění – zajistit odpovídající a účinné prostředky zabraňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli. S přihlédnutím k požadavkům vyplývajícím z čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13, což je normativní základ, jenž ve směrnici 2012/13 nemá obdobu, vymezil Soudní dvůr způsob, jakým má vnitrostátní soud zajistit ochranu práv, která spotřebitelům vyplývají z této směrnice, a zároveň upozornil, že ochrana spotřebitele není absolutní⁵⁴. Soudní dvůr tak upřesnil, že dodržování zásady efektivity nemůže vést až k tomu, aby bylo po vnitrostátním soudu požadováno, aby nejenže vyvážil procesní opomenutí spotřebitele, který nebyl seznámen se svými právy, ale rovněž zcela nahradil úplnou nečinnost dotčeného spotřebitele⁵⁵.

72. Předkládající soud má za to, že je možné přenést výše uvedenou judikaturu na řízení ve věci v původním řízení, přičemž poukazuje zejména na společnou situaci nerovného postavení spotřebitelů⁵⁶ a obviněných, což je přístup, který podle mého názoru nelze přijmout. Připomeňme, že věc v původním řízení spadá do oblasti trestního práva, která nesouvisí se smluvními závazky a v níž je povinností zákonodárce i soudce zajistit rovnováhu mezi prevencí porušování veřejného pořádku, pátráním po pachatelích trestných činů a jejich potrestáním na jedné straně a základními právy stíhané osoby na straně druhé, a zároveň zajistit, aby řízení

⁵² – Cour de cassation, „Contentieux des clauses abusives: illustration d'un dialogue des juges“, *Recueil annuel des études*, La Documentation française, 2022.

⁵³ – Rozsudky ze dne 11. března 2020 Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, bod 23), a ze dne 17. května 2022, SPV Project 1503 a další (C-693/19 a C-831/19, EU:C:2022:395, body 51 a 52). Soudní dvůr rozhodl, že vzhledem k povaze a významu veřejného zájmu, z něhož vychází ochrana, kterou směrnice 93/13 zajišťuje spotřebitelům, musí být článek 6 této směrnice považován za normu rovnocennou vnitrostátním pravidlům, jež mají uvnitř vnitrostátního právního řádu status kogentních norem, které umožňují vnitrostátnímu soudu posoudit i bez návrhu zneužívající povahu smluvní klauzule [rozsudek ze dne 30. května 2013, Asbeek Brusse a de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, body 44 až 46)].

⁵⁴ – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 17. května 2022, SPV Project 1503 a další (C-693/19 a C-831/19, EU:C:2022:395, body 53 až 55 a 58).

⁵⁵ – Rozsudky ze dne 6. října 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, bod 41); ze dne 17. května 2022, SPV Project 1503 a další (C-693/19 a C-831/19, EU:C:2022:395, bod 60), a ze dne 30. června 2022, Profi Credit Bulgaria (Automatický zápočet v případě zneužívajícího ujednání) (C-170/21, EU:C:2022:518, bod 48).

⁵⁶ – Z judikatury Soudního dvora vyplývá, že pravomoci přiznané vnitrostátnímu soudu byly považovány za nezbytné k zajištění účinné ochrany spotřebitele, zejména s ohledem na nezanedbatelné riziko, že si spotřebitel nebude vědom svých práv nebo bude mít potíže s jejich uplatněním. Soudní dvůr konstatoval, že ve sporech, jejichž hodnota je často omezená, může odměna advokáta přesáhnout dotčený zájem, což spolu s nemožností požádat o právní pomoc může spotřebitele odradit od obrany proti uplatnění zneužívajícího ujednání.

proběhlo v přiměřené lhůtě. Kromě toho se stát při výkonu svých represivních pravomocí snaží chránit nejen zájmy obětí trestných činů, ale také obecnější zájmy společnosti, které představují veřejný zájem v širším slova smyslu.

73. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že od přijetí rámcového rozhodnutí 2002/584 byly v rámci justiční spolupráce v trestních věcech postupně zavedeny právní nástroje, jejichž koordinované použití je určeno k posílení důvěry členských států vůči jejich příslušným vnitrostátním právním řádům s cílem zajistit uznávání a výkon rozsudků v trestních věcech v Unii, aby se zabránilo jakékoli beztrestnosti pachatelů trestných činů⁵⁷, a zároveň zajistit spravedlivost trestního řízení. Směrnice 2012/13, jak uvádějí body 11, 12 a 14 jejího odůvodnění, patří k těmto právním nástrojům, které konkretizují cestovní mapu přijatou Radou v roce 2009 pro posílení procesních práv podezřelých nebo obviněných osob v průběhu celého trestního řízení⁵⁸. Kumulativní účinek těchto nástrojů spolu s ustanoveními Listiny, EÚLP a judikaturou ESLP, jakož i vnitrostátní úpravou, poskytuje dotčeným osobám skutečnou a rozsáhlou ochranu, jejich postavení proto není srovnatelné, a to ani co do úrovně informovanosti, s postavením spotřebitele ve smluvním vztahu s prodávajícím nebo poskytovatelem⁵⁹. Za těchto okolností je podle mého názoru jakákoli forma přenesení řešení použitého na článek 6 směrnice 93/13, tedy ztotožnění evropské normy s vnitrostátními pravidly veřejného pořádku, na projednávanou věc vyloučena.

74. Konečně je třeba v této fázi odkázat na nedávnou judikaturu Soudního dvora týkající se zaprvé úlohy soudu v rámci trestního řízení založeného na informacích nebo důkazech získaných v rozporu s požadavky směrnice 2002/58/ES⁶⁰ a zadruhé postupu pro přezkum zákonnosti zajištění státních příslušníků třetích zemí podle unijního práva.

75. Zaprvé měl Soudní dvůr za to, že čl. 15 odst. 1 směrnice 2002/58 vykládaný s ohledem na zásadu efektivity ukládá vnitrostátnímu trestnímu soudu, aby v trestním řízení zahájeném proti osobám podezřelým ze spáchání trestných činů nepřihlížel k informacím a důkazům, které byly získány prostřednictvím plošného a nerozlišujícího uchovávání provozních a lokalizačních údajů neslučitelného s unijním právem, pokud se tyto osoby nemohou účinně vyjádřit k těmto informacím a důkazům, které spadají do oblasti, jež se vymyká znalosti soudu, a mohou zásadním způsobem ovlivnit posouzení skutkového stavu⁶¹. I když se v daném případě jedná o zásadu efektivity uplatněnou v trestním řízení, stejně jako ve věci v původním řízení, nejde v této věci o důkazy, které se vymykají znalosti soudu, jejichž přípustnost by znamenala riziko pro dodržení zásady kontradiktornosti, a tedy i práva na spravedlivý proces.

⁵⁷ – Rozsudek ze dne 12. prosince 2019, Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg a Openbaar Ministerie (Státní zástupci v Lyonu a v Tours) (C-566/19 PPU a C-626/19 PPU, EU:C:2019:1077, bod 43).

⁵⁸ – Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/64/EU ze dne 20. října 2010 o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení (Úř. věst. 2010, L 280, s. 1); směrnice 2013/48, směrnice 2016/343 a směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/1919 ze dne 26. října 2016 o právní pomoci pro podezřelé nebo obviněné osoby v trestním řízení a pro osoby vyžádané v rámci řízení týkajícího se evropského zatýkácího rozkazu (Úř. věst. 2016, L 297, s. 1).

⁵⁹ – Podotýkám, že ESLP má za to, že právě ve fázi vyšetřování se obviněná osoba často nachází ve zvláště zranitelné situaci a že ve většině případů může být tato zranitelnost adekvátně kompenzována pouze pomocí advokáta [ESLP, 27. listopadu 2008, Salduz v. Turecko (CE:ECHR:2008:1127JUD003639102, § 52 a 54), a ESLP, 13. září 2016, Ibrahim a další v. Spojené království (CE:ECHR:2016:0913JUD005054108, § 253)], přičemž připomínám, že přístup k advokátovi je zaručen směrnicí 2013/48 a vnitrostátními právními předpisy.

⁶⁰ – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 12. července 2002 o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací (Směrnice o soukromí a elektronických komunikacích) (Úř. věst. 2002, L 201, s. 37; Zvl. vyd. 13/29, s. 514), ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/136/ES ze dne 25. listopadu 2009 (Úř. věst. 2009, L 337, s. 11), (dále jen „směrnice 2002/58“).

⁶¹ – Rozsudky ze dne 6. října 2020, La Quadrature du Net a další (C-511/18, C-512/18 a C-520/18, EU:C:2020:791, body 226 až 228), a ze dne 2. března 2021, Prokuratuur (Podmínky přístupu k údajům vztahujícím se k elektronickým komunikacím) (C-746/18, EU:C:2021:152, bod 44).

76. Zadruhé Soudní dvůr rozhodl, že čl. 15 odst. 2 a 3 směrnice 2008/115/ES⁶², čl. 9 odst. 3 a 5 směrnice 2013/33/EU⁶³ a čl. 28 odst. 4 nařízení (EU) č. 604/2013⁶⁴, ve spojení s články 6 a 47 Listiny musí být vykládány v tom smyslu, že soudní orgán musí při přezkumu dodržení podmínek zákonnosti zajištění státního příslušníka třetí země, které vyplývají z unijního práva, na základě skutečností obsažených ve spise, se kterými byl seznámen a jak byly doplněny a objasněny během před ním probíhajícího kontradiktorního řízení, i bez návrhu uplatnit případné nesplnění podmínky zákonnosti, kterého se dotyčná osoba nedovolávala⁶⁵.

77. Dle mého názoru je toto řešení diktováno specifickým normativním kontextem, který se radikálně liší od kontextu projednávané věci. Soudní dvůr nejprve upřesnil, že ačkoli zajištění státního příslušníka třetí země představuje závažný zásah do práva na svobodu zakotveného v článku 6 Listiny, jeho účelem ve smyslu směrnice 2008/115, směrnice 2013/33 a nařízení č. 604/2013 není stíhání nebo trestání trestných činů. Soudní dvůr dále a zejména uvedl, že unijní normotvůrce nestanovil pouze společné hmotněprávní normy pro podmínky zajištění, ale zavedl rovněž společné procesní normy, jejichž účelem je zajistit, aby v každém členském státě existoval režim, který příslušnému soudnímu orgánu umožňuje propustit dotyčnou osobu, případně po přezkumu i bez návrhu, jakmile se ukáže, že její zajištění není nebo již není zákonné⁶⁶. Soudní dvůr zdůraznil skutečnost, že zajišťovací opatření nařízené správním orgánem podléhá soudnímu přezkumu buď z úřední povinnosti, nebo na žádost dotčené osoby, zatímco v případě trvání zajištění je příslušný orgán povinen provádět tento přezkum i bez návrhu, i když o něj dotyčný nepožádá. V normativním kontextu, kdy soud může zahájit řízení i bez návrhu, pokud se ukáže, že podmínky zákonnosti zajištění *nebyly nebo již nejsou splněny*, což se může projevit v řízení, v němž se zadržovaná osoba nedostaví, bylo teoreticky obtížné dospět k jinému řešení než k tomu, že soud i bez návrhu konstatoval nesplnění podmínky zákonnosti zajištění, „kterého se dotyčná osoba nedovolávala“.

78. Právě s ohledem na tento striktní rámec zajištění, připomenutý výše, se Soudní dvůr odchýlil od své obvyklé judikatury, pokud jde o neexistenci povinnosti uplatnění porušení i bez návrhu ve správních věcech, v nichž se uplatňuje dispozitivní zásada a provádí zásada efektivity⁶⁷. V tomto případě však takový procesní rámec v unijním právu zjevně není, což podle mého názoru vylučuje jakoukoli formu přenesení řešení přijatého v oblasti soudního přezkumu zajištění.

K judikatuře Evropského soudu pro lidská práva

79. Při posuzování stížnosti podle článku 6 EÚLP musí ESLP v zásadě určit, zda bylo trestní řízení jako celek spravedlivé, v závislosti na konkrétních okolnostech každého případu. Splnění požadavků spravedlivého procesu je proto třeba posuzovat případ od případu, a to s ohledem na průběh řízení jako celku, a nikoli na základě izolovaného zkoumání určitého bodu nebo události,

⁶² – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí (Úř. věst. 2008, L 348, s. 98).

⁶³ – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 26. června 2013, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu (Úř. věst. 2013, L 180, s. 96).

⁶⁴ – Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 26. června 2013, jímž se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států (Úř. věst. 2013, L 180, s. 31).

⁶⁵ – Rozsudek ze dne 8. listopadu 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid a X (Přezkum zajištění i bez návrhu) (C-704/20 a C-39/21, EU:C:2022:858, bod 94).

⁶⁶ – Rozsudek ze dne 8. listopadu 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid a X (Přezkum zajištění i bez návrhu) (C-704/20 a C-39/21, EU:C:2022:858, body 83 a 85).

⁶⁷ – Rozsudek ze dne 8. listopadu 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid a X (Přezkum zajištění i bez návrhu) (C-704/20 a C-39/21, EU:C:2022:858, body 74, 86 a 94).

ačkoli nelze vyloučit, že určitý prvek může být natolik rozhodující, že umožní posoudit spravedlivost procesu již v počáteční fázi⁶⁸. Vzhledem k povaze práva nesvědčit proti sobě a práva nevypovídat má uvedený soud za to, že v zásadě nelze ospravedlnit nepoučení podezřelého o těchto právech. Pokud však o nich podezřelý nebyl informován, musí soud prošetřit, zda i přes tento nedostatek bylo řízení spravedlivé jako celek⁶⁹.

80. Toto celkové posouzení může zahrnovat ověření účinnosti právní pomoci, přičemž právo na ni je zaručeno v čl. 6 odst. 3 písm. c) EÚLP. ESLP má za to, že v souladu s nezávislostí advokacie na státu je vedení obhajoby v zásadě odpovědností obviněného a jeho advokáta, ať už je tento ustanoven soudem, nebo placen svým klientem. Pokud je však nečinnost ustanoveného obhájce zjevná nebo jsou na něj orgány jinak dostatečně upozorněny, musí přijmout opatření, aby zajistily, že obviněný má skutečně nárok na právní pomoc. Stát však nemůže nést odpovědnost za všechny nedostatky obhájce, který byl ustanoven pro účely právní pomoci⁷⁰.

81. Odpovědnost státu tedy může vzniknout, pokud obhájce prostě nejedná jménem obviněného⁷¹ nebo nesplní formální požadavek na uplatnění opravného prostředku, aniž se jedná o chybné jednání nebo pouhý nedostatek argumentace, které nemohou založit takovou odpovědnost, přičemž ESLP vzal v rámci souboru okolností v úvahu také skutečnost, že stěžovatel je cizinec, který nezná jazyk řízení a čelí obvinění, jež může vést k vysokému trestu odnětí svobody. V posledně uvedeném případě ESLP rozhodl, že vnitrostátní soud mohl ustanoveného advokáta vyzvat k doplnění nebo opravě odvolání, místo aby opravný prostředek prohlásil za nepřijatelný⁷².

82. Kromě toho, že úkolem ESLP je rozhodovat spory, které mu byly předloženy, a nikoli rozhodovat *in abstracto* nebo standardizovat různé právní systémy, s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem každého případu⁷³, podotýkám, že výše uvedené situace, které se vyznačovaly restriktivním přístupem, se od okolností věci v původním řízení liší. V tomto ohledu je třeba zdůraznit, že právo být informován o svých procesních právech a právo nevypovídat jsou osobní práva, s nimiž jejich nositelé nakládají volně a je pouze na uvážení obviněných a jejich právních zástupců, jakou zvolí strategii obhajoby, která může zahrnovat i to, že se nebudou

⁶⁸ – ESLP zdůrazňuje, že stížnost na porušení práv výslovně nebo implicitně stanovených v článku 6 EÚLP během vyšetřování v přípravném řízení se zpravidla projevívá v soudní fázi řízení, kdy probíhají rozpravy o přijetí shromážděných důkazů, a že ačkoli nemusí zásadně rozhodovat o přípustnosti určitých druhů důkazů, musí zkoumat, zda řízení, včetně způsobu, jakým byly důkazy shromážděny, bylo spravedlivé jako celek. ESLP za tímto účelem posuzuje řadu faktorů, a zejména právní rámec přípravného řízení a přípustnosti důkazů v tomto řízení, jakož i to, zda byl tento rámec dodržen, zda může stěžovatel zpochybnit pravost shromážděných důkazů a vznést námitky proti jejich provedení, použití důkazů, a zejména to, zda jsou nedílnou nebo důležitou součástí usvědčujících důkazů, na nichž byl založen odsuzující rozsudek, jakož i váhu ostatních důkazů a existenci dalších záruk ve vnitrostátním právu a praxi [ESLP, 13. září 2016, Ibrahim a další v. Spojené království (CE:ECHR:2016:0913JUD005054108, § 254 a 274)].

⁶⁹ – ESLP, 13. září 2016, Ibrahim a další v. Spojené království (CE:ECHR:2016:0913JUD005054108, § 250, 251 a 273).

⁷⁰ – ESLP, 19. prosince 1989, Kamasinski v. Rakousko (CE:ECHR:1989:1219JUD000978382, § 65); ESLP, 24. listopadu 1993, Imbrioscia v. Švýcarsko, (CE:ECHR:1993:1124JUD001397288, § 41), a ESLP, 26. července 2011, Huseyn a další v. Ázerbájdžán (CE:ECHR:2011:0726JUD003548505, § 180).

⁷¹ – ESLP, 13. května 1980, Artico v. Itálie, CE:ECHR:1980:0513JUD000669474, § 33 a 36.

⁷² – ESLP, 10. října 2002, Czekalla v. Portugalsko (CE:ECHR:2002:1010JUD003883097, § 65, 66, 68 a 71). V rozsudku ze dne 20. ledna 2009, Güveç v. Turecko (CE:ECHR:2009:0120JUD007033701, § 131), ESLP výjimečně použil svou judikaturu týkající se účinnosti právní pomoci v případech, kdy právní pomoc poskytoval zvolený advokát, avšak za okolností, které se od tohoto případu výjimečně liší. S ohledem na nízký věk stěžovatele (15 let), závažnost trestných činů, z nichž byl obviněn (včetně činností vedoucích k odtržení státního území, za něž hrozil trest smrti), zjevně protichůdná tvrzení, jež proti němu vznesli policisté a svědek obžaloby, skutečnost, že byl zjevně nedostatečně zastoupen svým obhájcem (který se nedostavil k několika jednáním), a četné absence stěžovatele na jednáních, dospěl ESLP k závěru, že nalézací soud měl rozhodnout urychleně, aby stěžovateli zajistil účinné právní zastoupení.

⁷³ – ESLP, dne 9. listopadu 2018, Beuze v. Belgie (CE:ECHR:2018:1109JUD007140910, § 148).

dovolávat porušení těchto práv z pro ně specifických důvodů⁷⁴. Tato situace nemůže být sama o sobě ztotožněna se „zjevnou nečinností“ vyžadující pozitivní zásah příslušného soudu⁷⁵. Soud při jednání nesmí účastníky řízení při volbě jejich strategie obhajoby nahrazovat.

Prozatímní závěry

83. Vzhledem ke všem předchozím úvahám navrhuji, aby Soudní dvůr prohlásil, že články 3 a 4 směrnice 2012/13, jakož i čl. 8 odst. 2 směrnice 2012/13, vykládané s ohledem na článek 47 a čl. 48 odst. 2 Listiny a s ohledem na zásady rovnocennosti a efektivity nebrání výkladu vnitrostátního ustanovení, které zakazuje soudu ve fázi soudního řízení, jemuž nepředcházelo přípravné řízení, uplatnit i bez návrhu porušení práva obviněného být informován o svém právu nevyprávět.

84. Posouzení vnitrostátních práv⁷⁶ mě patrně nedovede k jinému výkladu. Průřez různými vnitrostátními právními řády zdaleka neodráží klasické *summa divisio* mezi systémem založeným na zásadě projednací a systémem založeným na zásadě vyšetřovací, které zahrnuje zdánlivě pasivní, respektive aktivní roli soudce, ale poukazuje na vzájemné prolínání těchto dvou systémů, jakož i na rozmanitost a složitost trestního řízení založeného na kombinaci pravidel, což činí srovnání delikátní, ne-li relativní. Bez ohledu na to, zda stanoví mechanismy sankcionování, které v některých případech automaticky postihují porušení práva na informace na základě pravidel pro přípustnost důkazů nebo neplatnost vadných procesních úkonů, mohou tedy vnitrostátní systémy s různou mírou přísnosti vymezit úlohu, která při uplatňování těchto mechanismů přísluší obviněnému, a potažmo i soudu.

85. Skutečností zůstává, že všechny zohledňované vnitrostátní právní řády však zakotvují systém svobody důkazů s odkazem na svobodu soudu při jejich hodnocení, a že ačkoli tyto právní řády se mohou ubírat různými procesními cestami, všechny sdílejí stejný zájem a stejný cíl, a sice nepřiznat účinek vadnému procesnímu úkonu jako je porušení práva být informován, především o svém právu nevyprávět. Jak je tedy správně uvedeno v „rešerši“ 22/006, nedojde-li k formálnímu vyloučení důkazu soudem, může být procesní vada, která se vyskytla při získávání tohoto důkazu, vždy zohledněna v rámci rozhodnutí ve věci samé, pokud jde o důkazní hodnotu tohoto důkazu, což je přesně to, co bylo konstatováno v předchozích bodech tohoto stanoviska v souvislosti s francouzským právním řádem.

⁷⁴ – V tomto ohledu je možné uvést procesní úkon, který je sice nesprávný, ale svědčí o nevině obviněného, nebo jenž v každém případě nepostačuje k jejímu prokázání s ohledem na ostatní platné důkazy obsažené ve spise, nebo situaci obviněného, který již před jednáním nahradil škodu oběti a při jednání chce uznat svou trestní odpovědnost.

⁷⁵ – Tento závěr platí bez ohledu na postavení právních zástupců obou obviněných, které není v předkládacím rozhodnutí upřesněno, jak v případě obhájců ustanovených za účelem poskytnutí právní pomoci nebo obhájců zvolených těmito obviněnými. Obžalování v původním řízení několikrát během jednání odkazovali na rozsudek ESLP ze dne 7. října 2008, Bogumil v. Portugalsko (CE:ECHR:2008:1007JUD003522803, § 46 až 50) týkající se osoby, které pomáhal advokátní koncipient a poté soudem ustanovený advokát, jenž do řízení zasáhl pouze proto, aby požádal o zproštění svých povinností a byl tak nahrazen novým soudem ustanoveným advokátem, který byl jmenován ve stejný den, kdy se konalo jednání, a jenž mohl věc studovat jen něco málo přes pět hodin, což je doba považovaná za příliš krátkou pro závažný případ, který může vést k uložení vysokého trestu. Za těchto okolností, jež nijak nesouvisejí s projednávanou věcí, ESLP rozhodl, že vnitrostátní soud mohl přerušit řízení z vlastního podnětu.

⁷⁶ – Viz rešerše (note de recherche) 22/006 o úloze trestního soudu v případech porušení práva obviněného, který nebyl informován o svých procesních právech, jež byla vypracovaná v rámci projednávané věci na žádost Soudního dvora ředitelstvím Soudního dvora pro výzkum a dokumentaci. Je třeba odkázat výhradně k části této rešerše, která se týká fáze soudního řízení, jemuž nepředcházelo přípravné řízení, což odpovídá věci v původním řízení. Kromě toho, že se tento dokument týká pouze práv v 19 členských státech, její obsah odráží objektivní obtížnost pochopení vnitrostátních právních systémů, pokud jde o formulaci procesních pravidel a organizaci soudnictví, legislativní ustanovení a související vnitrostátní judikaturu, které jsou někdy rozporuplné, jakož i komentářů právní nauky.

86. Je tudíž nezbytné a dokonce vhodné, aby Soudní dvůr přijal řešení, které by uznalo možnost, či dokonce uložilo soudu povinnost uplatnit porušení i bez návrhu, jestliže plné důsledky pro jemnou strukturu vnitrostátních pravidel, jež všechna usilují o obtížně naležitelnou rovnováhu mezi potřebou stíhání trestných činů a právy stíhaných osob na spravedlivý proces⁷⁷, a pro vnitrostátní organizaci soudnictví⁷⁸, nelze v této fázi posoudit? Navíc je zřejmé, že uplatnění porušení i bez návrhu soudem může být zavedeno pouze za přísného dodržení zásady kontradiktornosti, což může vést k prodloužení řízení⁷⁹.

87. Takové řešení se mi nejeví nezbytné k posílení legitimacy vzájemné důvěry, kterou předpokládá vzájemné uznávání. Je nesporné, že unijní právo se v oblasti justiční spolupráce v trestních věcech značně rozvinulo, a to do té míry, že je nyní možné hovořit o významném *acquis* nebo společném dědictví, které umožnilo sblížení vnitrostátních právních systémů, pokud jde o ochranu procesních práv podezřelých nebo obviněných osob, a skutečný pokrok v integraci těchto systémů v Unii. V této souvislosti je třeba zdůraznit zaprvé to, jak to učinila francouzská vláda, že problém v projednávané věci nespočívá v tom, aby se v pseudokonkurenci mezi státy našel vnitrostátní systém, který nejlépe chrání tato práva⁸⁰, a zadruhé to, jak to učinila právní věda, že neexistuje subjektivní právo požívat výhod systému, jenž individuální práva chrání nejlépe⁸¹.

88. Pokud jde o otázku týkající se zvláštností vnitrostátních právních systémů, které se autoři smluv zavázali zachovat⁸², a otázku výkladu směrnice, jež výslovně dává podezřelým a obviněným osobám nebo jejich obhájci právo postihovat porušení práv v ní obsažených, mám za to, že Soudní dvůr by měl být opatrný a pečlivě zvažovat přijatelnost své odpovědi pro vnitrostátní právní řády⁸³. Podle francouzského osvícenského filozofa a spisovatele Montesquieua, „je někdy nezbytné změnit některé zákony. Ale to se stává jen zřídka, a když už se to stane, je třeba to činit s nejvyšší

⁷⁷ – V tomto ohledu plně sdílím stanovisko ESLP, podle něhož trestní proces obecně vyžaduje složitou souhru různých aspektů trestního řízení [ESLP, 13. září 2016, Ibrahim a další v. Spojené království (CE:ECHR:2016:0913JUD005054108, § 274)].

⁷⁸ – Odkazuji na obavy irské vlády z dopadu uplatnění porušení i bez návrhu na systém trestního soudnictví, který se vyznačuje tím, že naprostá většina případů je řešena zjednodušenými postupy vyjednávání o vině a trestu, což vedlo k tomu, že v takovém systému působí v porovnání s advokáty jen malý počet soudců.

⁷⁹ – Kromě nezbytného výsledku orgánu činného v trestním řízení by měl být proveden i výslech obětí trestných činů, kterým musí členské státy v souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV (Úř. věst. 2012, L 315, s. 57), zaručit možnost účastnit se trestního řízení a zejména být vyslechnuty v jeho průběhu, jakož i předkládat důkazy. To může zahrnovat situaci oběti, která má případně bydliště v jiném členském státě, než ve kterém byl trestný čin spáchán a stíhán, která se nedostavila k soudu a která písemně požádala údajného pachatele o odškodnění. Respektování zásady kontradiktornosti by mělo vést k odročení hlavního líčení a následné rozpravě o osudu stíhané osoby, aby byla zaručena její přítomnost v den postoupení věci, a k jejímu případnému umístění do vazby až do hlavního líčení, ačkoli by tato osoba s ohledem na svou trestní minulost stále mohla být odsouzena k podmíněnému trestu odnětí svobody.

⁸⁰ – Měli bychom se domnívat, že zákaz uplatnění porušení i bez návrhu činí francouzské právo méně chránícím než jiný právní řád, který to dovoluje, ale neobsahuje pravidlo zakotvené ve francouzském právu, podle něhož musí mít stíhané osoby nebo jejich obhájce poslední slovo v hlavním líčení?

⁸¹ – Weyembergh, A., „L’harmonisation des procédures pénales au sein de l’Union européenne“, *Archives de politique criminelle*, č. 26, vydavatelství Pédone, 2004, s. 60 (<https://www.cairn.info/revue-archives-de-politique-criminelle-2004-1-page-37.htm>). Podotýkám, že v rozsudku ze dne 26. února 2013, Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, body 55 až 64), Soudní dvůr rozhodl s ohledem na zásady vzájemné důvěry a uznávání, že automatické předání osoby odsouzené v nepřítomnosti, na kterou byl vydán zatýkácí rozkaz, je nezbytné i v případě, že vykonávající členský stát ve svém ústavním pořádku vytvoří náročnější koncepci práva na spravedlivý proces.

⁸² – Odpověď, kterou má Soudní dvůr poskytnout, musí rovněž zahrnovat čl. 51 odst. 2 Listiny, podle něhož tato Listina nerozšiřuje oblast působnosti práva Unie nad rámec pravomocí Unie, ani „nevytváří žádnou novou pravomoc či úkol pro Unii, ani nemění pravomoc a úkoly stanovené ve Smlouvách“. Výklad relevantních ustanovení směrnice 2012/13 s ohledem na články 47 a 48 Listiny proto nemůže vést k přílišnému zásahu do vnitrostátních procesních práv.

⁸³ – Podotýkám, že Soudní dvůr, ačkoli k tomu byl ve stanoviscích generálních advokátů několikrát vyzván, nekvalifikoval, pokud je mi známo, žalobní důvod vycházející z porušení práva na obhajobu jako porušení veřejného pořádku, a tudíž jako důvod, který může nebo musí být unijním soudem uplatněn i bez návrhu. Kromě toho v rozsudku ze dne 17. března 2016, Bensada Benallal (C-161/15, EU:C:2016:175), ze základní povahy obecné zásady dodržování práva na obhajobu v unijním právu nevyvodil, že má být ztotožněna s vnitrostátními pravidly veřejného pořádku, což v zásadě znamená, že by k nim měl soud v případě jejich porušení přihlížet i bez návrhu, což má ve vnitrostátním právu stejný význam.

opatrností“ [*volný překlad*]⁸⁴. V daném případě a aplikováno na přístup soudu by toto poučení mělo v každém případě vést k odmítnutí řešení, které by ukládalo povinnost uplatnit porušení i bez návrhu, což by dále ztížilo úkoly vnitrostátních soudů, které se potýkají se se souběžnou aplikací vnitrostátních norem, primárního a sekundárního unijního práva, včetně Listiny, a norem plynoucích z mezinárodních úmluv, včetně EÚLP, které pracují v institucionálních podmínkách vyznačujících se výraznými rozdíly⁸⁵ a riskují, že ponесou odpovědnost s ohledem na svou povinnost dodržovat zákon. Připomeňme totiž nevyhnutelnou lidskou složku soudního procesu, že soudce je stejně omylný jako ostatní účastníci trestního řízení, kteří by neměli nést menší odpovědnost.

Závěry

89. S ohledem na předchozí úvahy navrhuji Soudnímu dvoru, aby na otázku položenou tribunal correctionnel de Villefranche-sur-Saône (trestní soud ve Villefranche-sur-Saône, Francie) odpověděl takto:

„Články 3 a 4, jakož i čl. 8 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/13/EU ze dne 22. května 2012 o právu na informace v trestním řízení, vykládané ve světle článku 47 a čl. 48 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie, jakož i zásad rovnocennosti a efektivity,

musí být vykládány v tom smyslu, že

nebrání výkladu vnitrostátního ustanovení zakazujícímu, aby soud ve fázi soudního řízení, jemuž nepředcházelo přípravné řízení, uplatnil i bez návrhu porušení práva obviněného být informován o právu nevypovídat, pokud vnitrostátní procesní předpisy zaručují zaprvé právo podezřelých nebo obviněných osob na přístup k obhájci před zahájením soudního řízení a v jeho průběhu a zadruhé zohledňují protiprávní povahu procesních úkonů provedených nebo důkazů získaných při nerespektování tohoto práva prostřednictvím mechanismů jejich neplatnosti nebo nepřípustnosti nebo při posuzování jejich důkazní hodnoty.“

⁸⁴ – *Perské listy*, list 79.

⁸⁵ – Viz zpráva Evropské komise 2022 o účinnosti soudnictví (<https://www.coe.int/fr/web/cepej/cepej-work/evaluation-of-judicial-systems>).